

BLÅ KORS ØST AS
Torun Marie Refsnes Wormdal
Storgata 38
0182 OSLO

Deres ref.:
Vår ref.: 21/44916-3
Saksbehandler: Kathrine Egeland
Dato: 13.12.2021

Lovfortolkning - Spørsmål om lovligheten av urinprøver og tilbakehold

Vi viser til e-post av 26.10.2021 fra fagleder ved Blå Kors Behandlingscenter Slemdal.

Det stilles spørsmål om det er adgang for en institusjon i tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelavhengighet (TSB) å kreve at alle pasienter som er innlagt på institusjonen må avlegge urinprøve fast to ganger i uken. Institusjonen begrunner praksisen med et mål om å fremme et mest mulig rusfritt behandlingsmiljø. Institusjonen understreker at alle pasienter informeres på forvern og ved innleggelse om kravet om urinprøver.

Rettslig grunnlag og vurdering

Ved frivillig innleggelse i en institusjon for tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelavhengighet (TSB) kan pasienten samtykke til urinprøver og prøver av annet biologisk materiale, jf. spesialisthelsetjenesteloven § 3-14 andre ledd og forskrift om rettigheter og tvangstiltak i rusinstitusjon § 6 første ledd.

Frivillige urinprøver og prøver av annet biologisk materiale er et så inngripende tiltak at det krever hjemmel i lov. Regelen om rusmiddeltesting i forskriften § 6 lyder:

"Pasient og bruker kan samtykke til at det kan tas prøver av biologisk materiale for å påvise bruk av rusmidler når det er nødvendig for å oppnå formålet med oppholdet. Samtykket må være skriftlig og avgis før eller under oppholdet."

Regelen i § 6 krever for det første at et gyldig samtykke til urinprøver må være avlagt frivillig og skriftlig. Samtykke avgis før eller under oppholdet i institusjonen.

Regelen i § 6 krever også at den biologiske prøven må være nødvendig for å oppnå formålet med oppholdet. Institusjonen må derfor foreta en individuell vurdering av hvorvidt avleggelse av biologisk prøve er nødvendig for å oppnå formålet med oppholdet til den enkelte pasient, og hvor hyppig det er nødvendig å avlegge slike prøver. Pasienten har rett til brukermedvirkning i disse vurderingene, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 3-1. Institusjonens begrunnelse for

HelseDirektoratet

Avdeling helserett og bioteknologi

Kathrine Egeland

Postboks 220 Skøyen, 0213 OSLO • Besøksadresse: Vitaminveien 4, Oslo • Tlf.: (+47) 47 47 20 20

Org.nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helsedirektoratet.no

hvorfor urinprøver anes nødvendig og pasientens syn på tiltaket, står sentralt. Hvis pasienten ikke ønsker å avlegge urinprøver har pasienten rett til å si nei.

Avleggelse av urinprøver må opphøre når slike prøver ikke lenger er nødvendig for å oppnå formålet med oppholdet, med mindre pasienten selv ønsker slike prøver av behandlingsmessige grunner.

Ufrivillig tilbakehold

Det stilles spørsmål om det er adgang for institusjonen til å ilegge en sanksjon etter ikke- avlagt eller for sent avlagt urinprøve i form av 3 dagers såkalt «ROV-status». ROV-status går, i henhold til avsender, ut på at pasienten får en «refleksjons- og vurderingsstatus» som innebærer skjerming av pasienten mot mulig rusinntak, hvor vedkommende ikke har adgang til å forlate avdelingen uten følge av personale.

Rettslig grunnlag og vurdering

Dersom utgang skal begrenses eller avskjæres for frivillig innlagte pasienter i TSB, må grunnlaget være frivillig avtale der pasienten samtykker til tiltaket etter samtykkeprinsippet i pasient- og brukerrettighetsloven § 4-1. Formålet med avtalen må ha sitt grunnlag i pasientens behandling. Informasjon og brukermedvirkning er sentralt for å sikre at det dreier seg om en frivillig avtale. Avtalen kan når som helst trekkes tilbake. Husordensregler kan ikke anvendes som grunnlag for tilbakehold av pasientene.

Vennlig hilsen

Wenche Dahl Elde e.f.
avdelingsdirektør

Kathrine Egeland
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk

